
DE JAARREKENING 2019

LEESWIJZER

De jaarrekening begint met een bestuursverslag waarin wordt teruggeblikt op het boekjaar 2019. Daarbij wordt in dit verslag uitleg gegeven over de organisatie de Unie van Waterschappen. Vervolgens worden de resultaten die in 2019 zijn geboekt gepresenteerd.

INHOUDSOPGAVE

Blz. 2.	Leeswijzer & Inhoudsopgave	
3 t/m 6.	Bestuursverslag	
7 t/m 21.	Resultaten 2019 per programma	
	- Programma Waterbeleid	Blz. 7 t/m 9
	- Programma Vereniging en Communicatie	Blz. 10 t/m 11
	- Programma Moderne Overheid	Blz. 12 t/m 14
	- Programma Innovatie, Duurzaamheid en Internationaal	Blz. 15 t/m 17
	- Team Bestuurlijk-Juridische Zaken	Blz. 18 t/m 19
	- Stafbureau Bedrijfsvoering	Blz. 20 t/m 21
22 t/m 50.	Financiën	
	- Resultaten 2019	Blz. 22 t/m 23
	- Jaarcijfers	Blz. 24 t/m 28
	- Toelichting op de jaarcijfers	Blz. 29 t/m 34
	- Toelichting op de onderscheidende posten van de balans	Blz. 35 t/m 41
	- Toelichting op de onderscheidende posten van de staat van baten en lasten.	Blz. 42 t/m 46
	- Wet normering bezoldiging topfunctionarissen (Semi) publieke sector.	Blz. 47 t/m 48
	- Controleverklaring	Blz. 49 t/m 53

BESTUURSVERSLAG

INTRODUCTIE EN TERUGBLIK 2019

Voor u ligt de jaarrekening van de Unie van Waterschappen voor het boekjaar 2019. 2019 was weer een dynamisch jaar. Er waren veel zaken waar we ons goed op hadden voorbereid zoals de verkiezingen, het Klimaatakkoord en de Novi maar ook ontwikkelingen die we niet hadden (kunnen) voorzien en ons toch flink bezighielden zoals de stikstofcrisis en Pfas.

WATERSCHAPSVERKIEZINGEN

2019 was het jaar van de waterschapsverkiezingen. De waterschappen voerden een gezamenlijke campagne om de opkomst te bevorderen. Ook was er een stemhulp die ruim 1 miljoen keer werd ingevuld. De opkomst was hoog: ruim de helft van de kiesgerechtigden ging naar de stembus. Bij de start van de zomer hadden alle waterschappen een nieuw dagelijks bestuur. Voor de nieuwe bestuursleden werd er een online leeromgeving geopend, met cursussen zoals 'Hoe werkt een waterschap?'.

DROOGTE

Net als in 2018 was het in 2019 droog in Nederland. In januari al uitten de waterschappen hun zorgen over de lage grondwaterstand. 2019 stond ook in het teken van de evaluatie van de droogtecrisis 2018/2019. Uit de evaluatie bleek dat de crisisorganisatie adequaat heeft gefunctioneerd. De beleidstafel Droogte heeft met veel input vanuit de waterschappen een eindrapport gepresenteerd met acties om in de toekomst beter met watertekorten in de droogteperioden om te kunnen gaan.

KLIMAATAKKOORD

In 2019 werd door velen hard gewerkt aan de totstandkoming van het Klimaatakkoord. Op 11 oktober 2019 hebben de waterschappen unaniem ingestemd met het Klimaatakkoord. Later dit jaar volgde ook de leden van het IPO en de VNG met hun instemming met het Klimaatakkoord. Het afsluiten van het Klimaatakkoord is een mijlpaal in de ontwikkeling van het Nederlandse klimaatbeleid richting 2050.

NOVI

Halverwege 2019 presenteerde de minister van Binnenlandse Zaken het ontwerp van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). De waterschappen zijn blij met de centrale plaats die water hierin inneemt. In de NOVI staan de grote opgaven voor Nederland zoveel mogelijk in samenhang beschreven: ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie, duurzaam economisch groeipotentieel, sterke en gezonde steden en regio's, en toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied.

PFAS

Aan het begin van het jaar had nog niemand in Nederland van het begrip 'PFAS' gehoord. Nou ja, niemand? De waterschappen hadden er al mee te maken. Een aantal waterschappen schortten eind januari hun baggerwerkzaamheden tijdelijk op omdat er mogelijk PFAS-verbindingen in de bagger zaten. Door onduidelijkheid en onzekerheid kwamen grondverzet en baggerwerkzaamheden in bijna heel Nederland stil te liggen. Eind november werd de achtergrondwaarde voor PFAS verruimd en kwamen er meer opties voor baggerafzet. Samen met I&W, IPO en VNG werkt de Unie van waterschappen hard aan een permanente, voor mens en milieu verantwoorde, oplossing voor deze problematiek.

STIKSTOF

Eind mei deed de Raad van State een uitspraak over het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Daarop inventariseerden de waterschappen de invloed van de nieuwe stikstofregels voor hun projecten. In oktober werd de Helpdesk Stikstof geopend. Begin december nam de Tweede Kamer de Spedwet Aanpak Stikstof aan. We maakten ons als waterschappen hard om de waterveiligheidsbelangen goed te borgen in deze discussie.

EN VERDER...

- ... zag het nieuwe magazine Het Waterschap het licht
- ... gingen we met het nieuw ingestelde Digitaliseringsberaad samen aan de slag met digitalisering
- ...kregen we een nieuwe voorzitter en een nieuw bestuurslid

VOORTUITBLIK 2020

Voor een groot deel zal in 2020 bestaand beleid worden uitgevoerd, maar er wordt ook ingespeeld op nieuwe uitdagingen. De zorg voor sterke dijken, schoon en voldoende water raakt immers meer en meer aan brede maatschappelijke opgaven. Zo kunnen waterschappen bijdragen aan de energietransitie, de transitie naar een circulaire economie en de digitale transformatie.

De Unie van Waterschappen ondersteunt ook in 2020 de waterschappen waar mogelijk bij het realiseren van hun ambities, bijvoorbeeld door op politiek-bestuurlijk niveau afspraken te maken, zaken te agenderen, belemmeringen weg te nemen en samenwerkingen te initiëren.

Er wordt doorgewerkt aan bestaande taken en afspraken (zoals de aanpak klimaatadaptatie) en gestart met de uitvoering van recente afspraken (zoals de uitrol van het Klimaatakkoord en de invoering van de Omgevingswet). Maar ook blijven we alert en actief ten aanzien van nieuwe uitdagingen (zoals de stikstofproblematiek) en bereiden we

ons voor op de in maart 2021 voorziene Tweede Kamerverkiezingen. Daarnaast blijven we stevig inzetten op een goede samenwerking met de andere overheden.

OVER DE UNIE VAN WATERSCHAPPEN

De Unie van Waterschappen is de vereniging van de Nederlandse waterschappen. Waterschappen zijn verantwoordelijk voor het beheer van waterkeringen, het regionale waterbeheer en het zuiveren van afvalwater. In totaal zijn er 21 waterschappen in Nederland.

De Unie van Waterschappen vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld, behartigt de belangen van de waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking.

HET BESTUUR

Het dagelijkse bestuur van de Unie van Waterschappen telt 6 leden en vergadert 8 keer per jaar. De directeur van de Unie van Waterschappen is de secretaris van het bestuur. De leden van het bestuur worden gekozen uit en door de ledenvergadering. De leden van het bestuur worden benoemd voor een periode van 3 jaar met de mogelijkheid tot eenmalige herbenoeming. Elk bestuurslid heeft een eigen portefeuille met onderwerpen en is voorzitter van één of meer commissies.

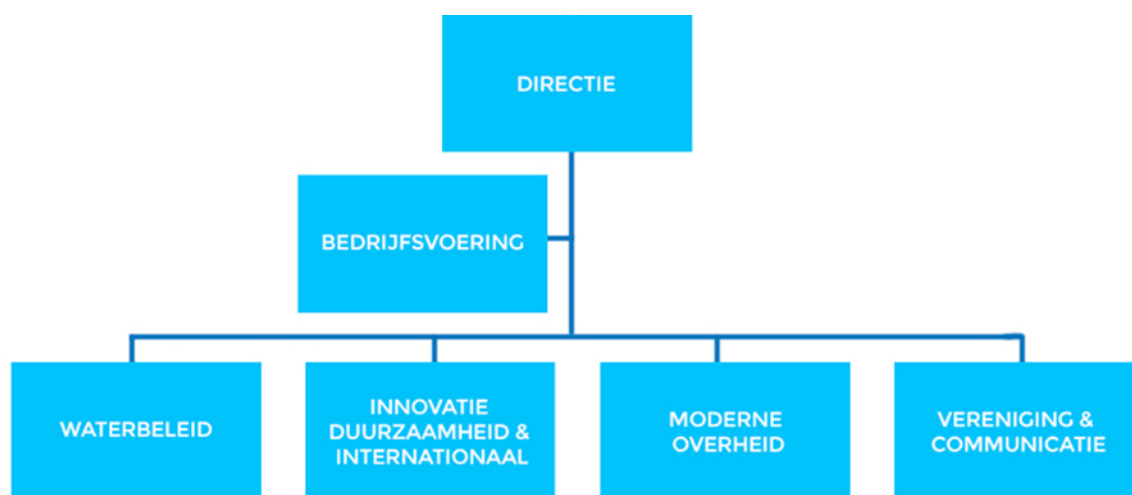
2019 was het eerste jaar voor Rogier van der Sande als voorzitter van de Unie van Waterschappen. Verder bestond het bestuur uit de volgende personen:

- Hein Pieper (vicevoorzitter)
- Ingrid ter Woorst (tot eind mei)
- Sander Mager (per oktober de vervanger van Ingrid ter Woorst)
- Dirk-Siert Schoonman
- Toine Poppelaars
- Hetty Klavers
- Cathelijn Peters (secretaris en waarnemend algemeen directeur)

Algemeen directeur Albert Vermuë verliet de Unie van Waterschappen per oktober 2019. Directeur Cathelijn Peters neemt tijdelijk zijn functie waar tot dat er een opvolger gevonden is. De directie wordt nu tijdelijk versterkt met Evelien van der Kuil.

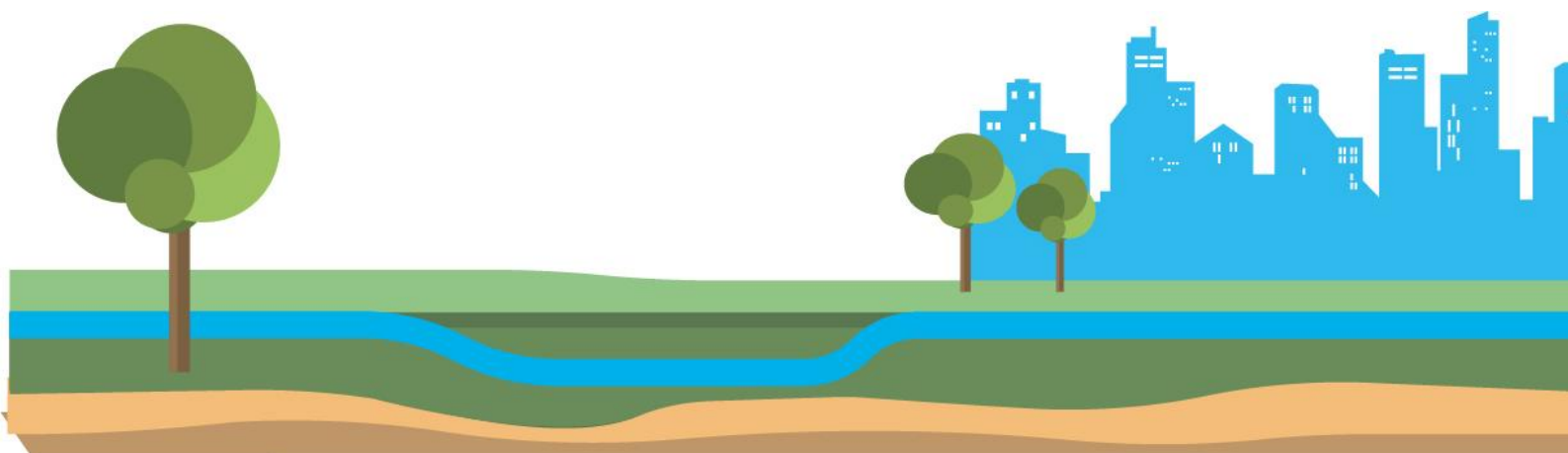
DE ORGANISATIE

Het Uniebureau staat onder leiding van een directie bestaande uit een algemeen directeur en een directeur. Er wordt gewerkt in vier programma's en een stafbureau bedrijfsvoering. De vaste formatie bestaat uit 65 fte. Daarnaast wordt in verband met tijdelijke vervanging en uit een oogpunt van loopbaanontwikkeling gewerkt met een flexibele schil (15-20%) bestaande uit medewerkers van waterschappen en trainees voor tijdelijke projecten.

DE ACCOUNTANT

Alfa Registeraccountants is de controlerend accountant van de Unie van Waterschappen sinds 2015. Door de Unie is gezorgd voor uitgebreide relevante gegevens op basis van een door Alfa tevoren uitgereikte PBC (prepared-by-client). In de eerste en tweede week van februari heeft de eindejaarscontrole plaatsgevonden. Daar zijn geen bijzonderheden uit naar voren gekomen.

RESULTATEN 2019 PER PROGRAMMA

PROGRAMMA WATERBELEID

Portefeuillehouders: Hetty Klavers, Dirk-Siert Schoonman, Sander Mager
Programmaleider: Annemieke Hendriks

In 2019 is door dit programma € 122.238,- uitgegeven:

	<i>Realisatie</i>	<i>Begroting</i>
<i>Waterkwantiteit</i>	63.398	73.000
<i>Hoogwaterbescherming</i>	10.235	65.000
<i>Waterkwaliteit</i>	48.606	66.000
Totaal	122.238	204.000

2019 was voor het programma Waterbeleid een dynamisch jaar. Naast de voor dit programma reguliere intensieve afstemming met de leden, de ministeries en de medeoverheden om tot beleid te komen op de onderwerpen die de kerntaken van de waterschappen behelzen, ging veel aandacht uit naar twee crisisonderwerpen: de PFAS- en de stikstofproblematiek. De portefeuillehouder waterkwaliteit (Ingrid Ter Woorst) vertrok in maart en de nieuwe portefeuillehouder (Sander Mager) is op 11 oktober benoemd. Als gevolg van bovenstaande twee zaken zijn niet alle vooraf geplande werkzaamheden binnen het programma Waterbeleid uitgevoerd of iets vertraagd en is er sprake van een onderbesteding binnen dit programma.

WATERKERINGEN: GOVERNANCE EN EVALUATIE SUBSIDIEREGELING

Voor de uitvoering van de waterveiligheidsopgave wordt met Rijkswaterstaat samengewerkt in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Om die samenwerking te verstevigen zijn de alliantieprincipes dit jaar met elkaar ontwikkeld en ondertekend op de Dijkwerkersdag. Daarnaast is er hard gewerkt aan het verbeteren van de "governance" bij het HWBP. Zo is een duidelijk onderscheid gemaakt tussen beleid en uitvoering. In dit kader heeft in 2019 een nieuwe overlegstructuur voor het HWBP het levenslicht gezien.

Een andere belangrijke ontwikkeling rond het HWBP is de uitvoering van de evaluatie van de Subsidierегeling van het HWBP. Verder is er een tussenevaluatie van de beoordeling van de primaire waterkeringen uitgevoerd. De uitkomst was dat er nog veel werk te verrichten is om de deadline van 1 januari 2023 te halen. Daarnaast is er nog een

handreiking voor windenergie op dijken opgesteld, zijn er afspraken gemaakt over het beschikbaar stellen rivierverruimingsmaatregelen, is er een haalbaarheidsanalyse richting 2050 uitgevoerd en zijn de lessen uit het Ruimte voor de Rivier-programma geïmplementeerd.

Op het gebied van waterveiligheid heeft de ledenvergadering verder ingestemd met de nieuwe bestrijdingsstrategie muskusratten (terugdringen tot de landsgrens). Daarnaast is een Europese subsidie binnengehaald voor het EU Life MICA-project. Hiermee worden innovaties ontwikkeld die bijdragen aan het landelijke doel in de bestrijding van muskus- en beverratten.

WATERKWALITEIT: VERSNELLEN EN EEN NIEUWE PORTEFEUILLEHOUDER

De voorbereidingen voor de derde ronde stroomgebied beheerplannen voor de KRW, in combinatie met ontwikkelingen in het landbouwbeleid (bijv. kringlooplandbouw) leiden tot een drukke agenda rond waterkwaliteit en landbouw. Ook is er veel inzet geweest op het dossier medicijnresten.

Voor het gewasbeschermingsmiddelendossier is een "Pakket van maatregelen emissiereductie gewasbeschermingsmiddelen open teelten" opgesteld en toegestuurd aan de Tweede Kamer. Het pakket van maatregelen bevat het uitvoeringsprogramma met acties om in 2030 nagenoeg emissie loos gewassen te telen. Alle deze verschillende heta hangijzers om tot een verbeterde waterkwaliteit te komen, kwamen samen in de versnellingstafels onder leiding van Gerard Doornbos.

Watersysteem: klimaatadaptatie, droogte, NOVI en GLB

2019 stond in het kader van de uitvoering van het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie in het teken van stresstesten en risicodialogen. Om regionale overheden te stimuleren om concreet met de uitkomsten aan de slag te gaan, zet de Unie zich in voor de komst van een Impulsregeling waarbij er ook financiële middelen van het Rijk worden toegekend aan deze opgave.

Dit jaar stond ook in het teken van de evaluatie van de droogtecrisis 2018/2019. Uit de evaluatie bleek dat de crisisorganisatie adequaat heeft gefunctioneerd. De beleidstafel Droogte heeft een eindrapport gepresenteerd met acties om in de toekomst beter met watertekorten in de droogteperioden om te kunnen gaan.

In 2019 is ook een belangrijke mijlpaal bereikt met het vaststellen van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Water heeft hierin een prominente plek gekregen. Ook is er een position paper opgesteld voor onze inzet richting een nieuw Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB).

Brussel: gezamenlijke lobby en voorzitterschap EurEau

Voor de belangenbehartiging van de waterschappen is naast Den Haag ook Brussel relevant. Belangrijke thema's in het afgelopen jaar waren de evaluatie van de KRW, de evaluatie van de richtlijn stedelijk afvalwater (2020) en het GLB. In Europa werken de waterbeheerders en drinkwaterbedrijven daarnaast samen in de organisatie EurEau. De komende twee jaar is de Unie hiervan de voorzitter.

PROGRAMMA VERENIGING EN COMMUNICATIE

Portefeuillehouder: Rogier van der Sande, Hetty Klavers

Programmaleider: Willem Wensink

In 2019 is door dit programma € 579.953,- uitgegeven:

	<i>Realisatie</i>	<i>Begroting</i>
<i>Landelijke Waterschapsverkiezingen</i>	<i>256.248</i>	<i>395.000</i>
<i>Tijdschrift 'Het Waterschap'</i>	<i>117.875</i>	<i>120.000</i>
<i>Educatie</i>	<i>8.550</i>	<i>25.000</i>
<i>Digitale media</i>	<i>13.966</i>	<i>23.000</i>
<i>Sponsoring</i>	<i>8.000</i>	<i>8.000</i>
<i>Bestuurdersdagen</i>	<i>131.391</i>	<i>93.000</i>
<i>Lobby en Communicatie</i>	<i>43.924</i>	<i>60.000</i>
Totaal	579.953	724.000

De onderbesteding op dit programma wordt voornamelijk veroorzaakt door meevallende kosten met betrekking tot de landelijke waterschapsverkiezingen.

VERNIEUWD MAGAZINE HET WATERSCHAP

Op 28 februari 2019 verscheen de eerste editie van het geheel vernieuwde magazine 'Het Waterschap'. Het vernieuwde magazine, uitgegeven door Publiek Denken, biedt een kijkje in de keuken van de waterschappen. Met artikelen over de nieuwste ontwikkelingen in waterschapsland en goede voorbeelden van nieuwe technieken en werkwijzen. Ook wordt er telkens een ander waterschap uitgelicht. Zo kunnen waterschappers én andere lezers van elkaar leren bij de uitvoering van hun werk. Dat is precies het doel van dit magazine: kennis uitwisselen en van elkaar leren.

WATERSCHAPSDAG

Op 18 maart 2019 vond de Waterschapsdag plaat rondom het thema 'Verkiezingen en de veranderende rol van de overheid'. Rogier van der Sande hield zijn eerste jaarrede als Unievoorzitter. Hij hield ons de spiegel voor door aan te geven dat de jongere generatie een moreel appel op ons doet door te vragen zorg te dragen voor de toekomst van ons

land. Niets doen is geen optie. Daarnaast reikte Rogier van der Sande de Uniepenning uit aan zijn voorganger Hans Oosters.

WATERSCHAPSVERKIEZINGEN

Op 20 maart 2019 vonden de waterschapsverkiezingen plaats. De gezamenlijke opkomstbevorderende verkiezingscampagne van de waterschappen was een primeur en is door de leden als een groot succes ervaren. Daarnaast werd er met een gezamenlijke stemhulp gewerkt. Het opkomstpercentage lag op 51,25%. Ook is er veel media-aandacht geweest voor de waterschappen, wat een impuls heeft gegeven aan de bekendheid van waterschappen onder inwoners.

NIEUWE BESTUURDERS

Na de verkiezingen zijn er veel nieuwe bestuurders aangetreden. Veel van deze bestuurders zijn ook in Unieverband actief. Om deze nieuwe bestuurders snel in te werken, is voorzien in een overdrachtdossier. Daarnaast is hard gewerkt aan de totstandkoming van een drietal e-learningmodules voor (nieuwe) waterschapsbestuurders. In navolging van deze e-learningmodules zijn er ook verscheidene vaardigheidstrainingen georganiseerd. Hier is goed gebruik van gemaakt.

APELDOORNTWEEDAAGSE

Voor de vierde keer op rij is in augustus 2019 de zgn. Apeldoortweedaagse georganiseerd. Tijdens deze tweedaagse, waarbij vrijwel ieder waterschap bestuurlijk vertegenwoordigd was, stond – zo vlak na de verkiezingen - het thema "Een nieuw begin" centraal. Naast kennismaken werd nagedacht over de prioriteiten voor de komende bestuursperiode. Uit deze sessies kwam naar voren we ons bewust zijn van hun toegenomen rol voor de waterschappen in grote maatschappelijke opgaven.

PROGRAMMA MODERNE OVERHEID

Portefeuillehouders: Toine Poppelaars en Rogier van der Sande

Programmaleider: Marianne Krug

In 2019 is door dit programma €391.160,- uitgegeven:

	<i>Realisatie</i>	<i>Begroting</i>
<i>Financieel, economische, dienstverlenende waterschappen</i>	<i>5.432</i>	<i>85.000</i>
<i>Bedrijfsvergelijkingen</i>	<i>212.410</i>	<i>200.000</i>
<i>Crisisbeheersing</i>	<i>78.265</i>	<i>60.000</i>
<i>Digitalisering</i>	<i>4.957</i>	<i>20.000</i>
<i>Fiscale wetgeving en beleid</i>	<i>7.743</i>	<i>25.000</i>
<i>Aantrekkelijk werkgeverschap</i>	<i>23.185</i>	<i>17.000</i>
<i>Goed opdrachtgeverschap</i>	<i>59.167</i>	<i>85.000</i>
Totaal	391.160	492.000

Er is sprake van een lichte onderbesteding die voornamelijk veroorzaakt is door het tijdelijk stilleggen van het traject aanpassing belastingstelsel en de als gevolg van het oprichten van de vereniging Werken voor Waterschappen meevallende kosten op het gebied van werkgeverschap.

AANPASSING BELASTINGSTELSEL

In 2019 is samen met de leden besloten een vervolg te geven aan het traject om te komen tot een aanpassing van het belastingstelsel. Het vervolgtraject gaat plaatsvinden onder aansturing van een bestuurlijke stuurgroep van 21 waterschappen. In 2019 is ook hard gewerkt aan nieuwe communicatiemiddelen over de waterschapsbelastingen en zijn er onder andere een nieuwe website en een overzichtelijk dashboard ontwikkeld.

TRANSPARANTE WATERSCHAPPEN

Verder is gewerkt aan een geactualiseerde missie voor de bedrijfsvergelijkingen. In november is deze in de Commissie Bestuurszaken Communicatie en Financiën (CBCF) van de Unie van Waterschappen vastgesteld. Met deze bestuurlijke vaststelling spreken de waterschappen af om ook de komende jaren weer samen verder te werken aan inzicht in prestaties en kosten binnen de sector. In september is de verdiepende bedrijfsvergelijking zuiveringsbeheer (BVZ) gepubliceerd. Hierin wordt het landelijke beeld van de stand van zaken in het waterzuiveringsbeheer geschetst. Daarnaast startte de leerkring realisatiegraad investeringsuitgaven in 2019 en heeft de leerkring dienstverlening een vervolg gekregen.

FINANCIËLE RUIMTE VOOR DE WATERSCHAPPEN

In 2019 is inzet gepleegd om de nodige financiële ruimte voor waterschappen om hun taken te kunnen uitvoeren te behouden. Dit is een continu punt van aandacht in het overleg met het Rijk en de medeoverheden. Ook zetten wij richting het rijk stevig in op het wegnemen van belemmeringen die voortvloeien uit financiële en fiscale regelgeving. Sinds september 2016 zijn we met het Rijk in overleg om de waterschapsbijdrage aan de WOZ-kosten te verlagen. Dit heeft inmiddels geleid tot een stapsgewijze verlaging van € 26,6 miljoen in 2017 naar € 21,8 miljoen in 2019.

Daarnaast is er voor de nieuwe waterschapsbestuurders een e-learning waterschapsfinanciën ontwikkeld. Met het HWBP is gewerkt aan afspraken rondom de voorspelbaarheid van de financiële bijdrage aan het HWBP. Tevens is de nodige ondersteuning geleverd op het gebied van financiën rondom de Omgevingswet. In 2019 is er periodiek overleg geweest met de portefeuillehouders financiën.

EERSTE CAO VOOR DE VERENIGING WERKEN VOOR WATERSCHAPPEN

Eind 2018 is de Vereniging Werken voor Waterschappen opgericht, omdat vanaf 1 januari 2020 de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren van kracht is. In 2019 is hard gewerkt om de vereniging vorm te geven en is geïnvesteerd in een goede relatie met de vakbonden, mede door het organiseren van werkbezoeken. Ook moest voor het einde van het jaar de Sectorale Arbeidsvoorwaardenregeling Waterschaps personeel (SAW) naar cao omgezet worden en een nieuwe cao afgesloten worden. We zijn er trots op dat het haar gelukt is om de Vvwv te ondersteunen om haar eerste cao Werken voor Waterschappen af te sluiten.

DIGITALE TRANSFORMATIE

Waterschappen zijn druk bezig met de digitale transformatie. Hierbij is het noodzakelijk dat de waterschappen hun basis op orde brengen. In 2019 is de eerste monitor van de

baseline 'Basis op orde' verschenen. Hieruit blijkt dat er goede stappen worden gezet maar het onderwerp blijvend aandacht nodig heeft en waterschappen de ruimte moeten hebben om te innoveren. Om bestuurders hierbij te helpen is het Digitaliseringsberaad in 2019 gestart en twee keer bijeen gekomen. Op dit onderwerp wordt nauw samengewerkt met Het Waterschapshuis en de STOWA.

DUURZAME EN CIRCULAIRE INKOOP EN PROFESSIONALISEREN OPDRACHTGEVERSCHAP DOOR WATERSCHAPPEN

In 2019 hebben we drie bestuurlijke bijeenkomsten rondom circulair opdrachtgeverschap georganiseerd. Hierin is verkend hoe waterschappen toe kunnen werken om in 2030 100% circulair te kunnen inkopen en aanbesteden. De Unie heeft in 2019 een subsidie van het ministerie van IenW en EZK ontvangen om activiteiten te ontplooiën om duurzaam en circulair inkopen bij de waterschappen onder de aandacht te brengen. Zo zijn waterschappen in 2019 onder andere aan de slag gegaan met de CO₂-prestatieladder. In december heeft de Marktdag Waterschappen plaatsgevonden met als thema 'Naar een klimaatneutrale en circulaire waterschapsmarkt'. Tijdens deze marktdag is de projectenkalender van de waterschappen gelanceerd waar de markt en waterschappen meerjarig inzicht krijgen in de waterbouwprojecten van waterschappen.

PROGRAMMA INNOVATIE, DUURZAAMHEID EN INTERNATIONAAL

Portefeuillehouders: Dirk-Siert Schoonman, Hein Pieper, Sander Mager
Programmaleider: Mark van der Werf

In 2019 is door dit programma €578.799,- uitgegeven:

	<i>Realisatie</i>	<i>Begroting</i>
<i>Internationaal</i>	<i>191.908</i>	<i>213.000</i>
<i>Waterketen</i>	<i>51.138</i>	<i>80.000</i>
<i>Innovatie</i>	<i>82.079</i>	<i>140.000</i>
<i>Duurzaamheid</i>	<i>251.503</i>	<i>196.000</i>
<i>Programma zaken II</i>	<i>2.172</i>	<i>0</i>
Totaal	578.799	629.000

In 2019 hebben de medewerkers van het programma Innovatie, duurzaamheid en internationaal mooie resultaten behaald die direct bijdragen aan de meerjarige programmadoelen, namelijk:

Doel 1 : Laten zien dat waterschappen een duurzame en innovatieve overheid zijn. Dit verstevigt de positie van de waterschappen zowel nationaal als internationaal.

WATERINNOVATIEFESTIVAL

De Unie van Waterschappen en de Nederlandse Waterschapsbank reiken ieder jaar de Waterinnovatieprijs uit. Dit jaar gebeurde dat tijdens het eerste Waterinnovatiefestival op 12 december in Utrecht. Dit jaar stond Digitale transformatie centraal. Er waren in totaal 107 inzendingen, 5 winnaars, en een winnaar van de aanmoedigingsprijs De Dromenvanger.

KLIMAATAKKOORD

De waterschappen hebben zich in 2019 goed gepositioneerd in het Klimaatakkoord. Dit heeft o.a. opgeleverd dat de waterschappen nu netto energieproducent mogen zijn, er een Green Deal Aquathermie is afgesloten en er een onderzoeksprogramma naar CO₂-uitstoot in veenweidegebieden is opgezet. Daarnaast doen de waterschappen actief mee in het Nationaal Programma Regionale Energiestrategieën (NP RES) met financiering

vanuit het Rijk. Ook doen we mee aan de Duurzaam Gas Routekaart en is er fors geïnvesteerd in STOWA-onderzoek. Daarnaast biedt de Unie van Waterschappen huisvesting aan het programmabureau Aquathermie en het NP RES. Dit alles om op weg te gaan naar energieneutrale waterschappen in 2025.

DUTCH WATER AUTHORITIES

Sinds een aantal jaar werken alle waterschappen over de grens onder de vlag van Dutch Water Authorities (DWA). De professionalisering van DWA is niet onopgemerkt gebleven en hebben de waterschappen tot aantrekkelijke partners voor buitenlandbeleid gemaakt. In 2019 is de Blue Deal, het samenwerkingsprogramma met de ministeries van IenW en BuZa, officieel gelanceerd en zijn 17 partnerschappen in 14 verschillende landen van start gegaan. Dit alles met als doel om wereldwijd minimaal 20 miljoen mensen toegang te geven aan schoon, voldoende en veilig water.

Doel 2: Faciliteren dat waterschappen elkaar vinden om het waterbeheer beter (incl. duurzamer) en goedkoper te krijgen.

MISSION BOARD HORIZON EUROPE

Na een intensieve lobby is het gelukt om Hein Pieper (op persoonlijke titel) in het Mission Board Horizon Europe voor klimaatadaptatie en sociale transformatie van de Europese Commissie te krijgen. Deze denktank gaat Europese subsidiegelden investeren in onderzoek en innovatie.

KENNISUITWISSELING ENERGIE

Er is een aantal energiedagen georganiseerd om kennisuitwisseling tussen waterschappen te faciliteren. Daarnaast is de Klimaatmonitor 2019 gepubliceerd met daarin de volgende resultaten:

- Er is een energie-efficiency verbetering gerealiseerd van gemiddeld 3,5% per jaar;
- 36,2% van het energieverbruik is afkomstig van zelf opgewekte duurzame energie;
- een vermindering van 67% uitstoot CO₂ (357 kiloton CO₂).

PROGRAMMATISCHE AANPAK CIRCULAIRE ECONOMIE

Het programma I,D&I is begonnen met het ontwikkelen van programmatische aanpak Circulaire Economie. Er zijn in dit kader verschillende circuleerateliers georganiseerd om de waterschappen te inspireren en te stimuleren om kennis onderling uit te wisselen. Daarnaast heeft de Unie zich ingezet om belemmeringen weg te nemen die de

waterschappen ervaren bij het terugwinnen van grondstoffen. Het eindrapport van de commissie Sorgdrager en de ontwikkeling van een innovatiefonds zijn hier voorbeelden van. Ook heeft de Unie zich in 2019 ingezet voor het faciliteren van de Energie- en Grondstoffenfabriek.

WATERKETEN EN SLIBVERWERKING

Het project 'Samenwerking in de Waterketen' is afgerond en heeft bereikt dat er 450 miljoen euro minder wordt uitgegeven in de waterketen. Daarnaast is er bij de problemen met slibverwerking door de storing bij AEB ondersteuning verleend bij het in goede banen leiden.

TEAM BESTUURLIJK JURIDISCHE ZAKEN

Portefeuillehouders: Rogier van der Sande en Toine Poppelaars

Programmaleider: Willem Wensink

In 2019 is door dit programma € 19.422,- uitgegeven:

	<i>Realisatie</i>	<i>Begroting</i>
<i>Wet- en regelgeving</i>	<i>19.422</i>	<i>27.000</i>
Totaal	19.422	27.000

In 2019 is er vanuit het Team BJZ veel geparticipeerd in wetgevingstrajecten en gelobbyd om het belang van water en waterschappen naar voren te brengen.

OMGEVINGSWET

Er is veel aandacht uitgegaan naar de (implementatie van de) Omgevingswet. Centraal stonden de lobby/consultaties ten aanzien van de invoeringswet- en regelgeving en de aanvullingenwet- en regelgeving voor bodem, natuur, grond en geluid. Ook is met het oog op de komst van de Omgevingswet gewerkt aan drie handreikingen. De handreiking projectbesluit is in december 2019 geaccordeerd door de ledenvergadering. De handreiking waterschapsverordening en de handreiking waterbeheerprogramma volgen in het eerste kwartaal van 2020.

OVERIGE RESULTATEN

- Wijziging Waterschapswet met betrekking tot energieproductie door waterschappen;
- Succesvolle lobby met VNG en IPO met betrekking tot de Wet open overheid;
- Totstandkoming nieuwe gedragscode natuur op basis van de Wet natuurbescherming;
- Grote inzet gepleegd naar aanleiding van het sneuvelen van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) om waterschapsprojecten doorgang te kunnen laten vinden;
- Inbreng geleverd bij uiteenlopende consultaties (o.a. Wijziging Algemene wet bestuursrecht, Besluit proceskosten bestuursrecht, Wet bibob, Wijziging Wet gemeenschappelijke regelingen, Wet versterking participatie, Wet elektronische publicaties etc.);
- Ondersteuning geleverd rondom het vervolg van de herziening van het belastingstelsel;
- Juridische ondersteuning rondom droogte en de daaruit voortgevloede schades;

- 4 succesvolle juristennetwerkdagen.

STAFBUREAU BEDRIJFSVOERING

Portefeuillehouder: Toine Poppelaars

Hoofd Bedrijfsvoering: Evi Wijnhoff

In 2019 is door het stafbureau € 8.591.277,- uitgegeven:

	<i>Realisatie</i>	<i>Begroting</i>
<i>Afschrijvingslasten</i>	178.546	179.243
<i>Personeelslasten</i>	7.083.808	6.531.995
<i>Huisvestingslasten</i>	267.446	344.300
<i>Kantoor Brussel</i>	53.480	35.000
<i>Algemene lasten</i>	617.403	486.850
<i>Financiële baten en lasten</i>	154.105	153.750
<i>Kosten diensten en producten</i>	236.489	186.000
Totaal	8.591.277	7.917.138

Als gevolg van de opstartkosten van het projectenbureau en de vervanging van enkele langdurig zieke medewerkers zien we hier een overschrijding van de post personeelslasten. In 2019 heeft het stafbureau zich ingezet om de processen binnen de Unie en aanverwante programma's verder te professionaliseren.

PROJECTENBUREAU

Eind 2018 hebben we geconcludeerd dat het aantal samenwerkingsverbanden, programma's en projecten die wij als Unie faciliteren in dusdanig mate was gegroeid dat vanuit het stafbureau niet meer aan de vraag voor ondersteuning kon worden voldaan. In Q1 van 2019 zijn we dan ook gestart met het opzetten van een projectenbureau.

Het projectenbureau heeft als doel alle samenwerkingsvormen (bijv. Vereniging werken voor Waterschappen, Interbestuurlijk programma, Blue Deal, Nationaal Programma Regionale Energiestrategie) te ondersteunen conform de dienstverleningsovereenkomst die met de desbetreffende partijen is afgesproken. Een tweede doelstelling is ook de financiële risico's voortvloeiend uit het penvoerderschap van deze partijen beheersbaar te houden. In 2019 hebben we vanwege de opstartfase van dit projectenbureau veel moeten

werken met inhuurkrachten. Dit heeft tot een overschrijding van de personeelslasten geleid.

In 2020 zal ingezet worden op de verdere professionalisering van het projectbureau en zal ook meer vaste invulling worden gegeven aan het projectenbureau.

WERKPLEK 2.0

In 2019 is hard gewerkt om alle medewerkers plaats en tijd onafhankelijk te kunnen laten werken. Iedereen binnen de Unie is inmiddels voorzien van een laptop. Tevens is alle data gemigreerd naar de cloud, waardoor groei en snelheid niet langer meer een beperking vormen voor onze datacapaciteit.

WAARDEREN EN BELONEN

2019 is de start gemaakt om strategische personeelsplanning verder vorm te geven binnen de vereniging. Personeel is de grootste asset binnen de Unie wat gekoesterd moet worden en met aandacht voor de toekomst juist wordt ingezet. Dit heeft in 2019 tot de volgende projecten geleid:

PREVENTIEF MEDISCHE ONDERZOEK (PMO)

De resultaten van het PMO zijn uitgebreid geanalyseerd en besproken met de medewerkers. Algemene resultaten zijn gedeeld met het MT en worden als aandachtspunt in alle personeels gerelateerde thema's meegenomen.

ONTWIKKELGESPREKKEN

De bestaande gesprekscyclus zijnde een plannings-, voortgangs- en beoordelingsgesprek, gekoppeld aan een A, B, C, D of E-beoordeling zijn los gelaten. Halverwege 2019 zijn we binnen de Unie gestart met het "goede gesprek" in de vorm van ontwikkelgesprekken waaraan geen beoordeling is gekoppeld.

Het doel is om het goede gesprek te voeren, niet alleen gericht op resultaten, maar ook op de persoonlijke ontwikkeling van de medewerker. Langdurige inzet- en belastbaarheid heeft binnen deze gesprekken ook een belangrijke plek. Het doel van waarderen en belonen is dat medewerkers zich gewaardeerd voelen en dat inzet & resultaten worden gezien en beloond. Daarbij willen wij een cultuur van waarderen en belonen door het jaar heen creëren, waarin het hele jaar door op maat door de leidinggevende en het team waardering kan worden geuit.

FINANCIËN

RESULTATEN 2019

Overzicht baten en lasten (bedragen in €)	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018
Opbrengsten exploitatie	17.384.507	10.277.138	10.932.061
Totaal baten	17.384.507	10.277.138	10.932.061
Exploitatielasten	8.591.277	7.917.138	7.037.827
Programma uitgaven	8.679.799	2.076.000	3.443.721
Overige beleidsuitgaven	231.835	284.000	353.036
Totaal uitgaven	17.502.911	10.277.138	10.834.584
Resultaat reguliere bedrijfsvoering	-118.404	0	97.477
Bijzondere baten en lasten	971.246	0	0
Resultaat inclusief bijzondere baten en lasten	852.842	0	97.477

Alle inkomsten en uitgaven afzettend tegenover het beschikbare budget van 2019 ontstaat er voornamelijk als gevolg van de herwaardering een positief saldo van € 852.842. Het resultaat uit reguliere bedrijfsvoering bedraagt € 118.404 negatief.

De voorgestelde resultaatbestemming leidt tot een nadelig resultaat na bestemming van € 48.404. Dit zal ten laste van de algemene reserve worden gebracht. Na voorgestelde resultaatbestemming neemt deze af tot € 336.854.

Het negatief resultaat vindt grotendeels zijn oorzaak in de extra inzet van derden. Dit in verband met onder meer de oprichting van het projectenbureau, maar ook enkele langdurige ziekten. Ondanks het negatieve resultaat is de financiële continuïteit (weerbaarheid) nog steeds als goed te bestempelen.

De solvabiliteit is als gevolg van de terugnemering van het herwaarderingsverlies gestegen van 7% per 31 december 2018 naar 12% per 31 december 2019. Daarbij is eveneens sprake van een positieve kasstroom en toename in het werkkapitaal, zie daarvoor de tabel financiële positie en kasstroomoverzicht. Tot slot is ook de kredietfaciliteit, zoals beschreven in de waarderingsgrondslagen financiële instrumenten, niet benut. Er is dan ook geen aanleiding te veronderstellen dat er een aanvullende financieringsbehoefte zal ontstaan.

RISICOMANAGEMENT / INTERNE BEHEERSING

De programma's werden aangestuurd door programmaleiders. Vier keer per jaar rapporteerden zij formeel over de voortgang van werkzaamheden aan de directeur(en) / controller. Wekelijks waren er bilaterale gesprekken tussen de directie en programmaleiders over ontwikkelingen die van invloed zijn op de prestaties. De administratieve organisatie, met daarin begrepen maatregelen van interne beheersing, vormt een belangrijk en onmisbaar instrument om een betrouwbare en toereikende informatievoorziening te verkrijgen. Dit is van belang voor elk niveau in de organisatie ter ondersteuning en sturing van het interne beheer en het interne toezicht. Er is in het kader van de interne beheersing voldoende scheiding van bevoegdheden. Een en ander is vastgelegd in het Handboek Financiën. Deze wordt ook voortdurend aangepast na eventuele opmerkingen van de accountant. Na de laatste interim controle was dit overigens niet nodig.

In 2019 bleven ook de huurinkomsten door de leegstand van de 3^e etage tegen. Om dit risico te beperken is daarom een klein opfris beurt (schilderwerk, nieuwe vloer en raambekleding) gebeurd, waardoor het dezelfde uitstraling heeft gekregen als de andere etages. Dit heeft er toe geleid dat eind 2019 weer 2 ruimtes zijn verhuurd aan een externe partij. In 2020 verhuizen diverse groeiende projecten (Blue Deal, Aquathermie en NPRes) naar de 3^e etage. Het risico inzake de huurinkomsten zijn daarmee beperkt.

Door toenemende groei van de projecten/programma's waar de Unie van Waterschappen penvoerder van is stijgt ook het financiële risico. Door met iedere samenwerkingspartner goede afspraken te maken vastgelegd in dienstverleningsovereenkomst worden zoveel als mogelijk de financiële risico's verlegd en daarmee gedekt. Er zijn verder geen bijzondere risico's die een belemmering zouden kunnen vormen voor het functioneren van de Unie van Waterschappen op korte en lange termijn. De ICT systemen zijn in 2019 gewijzigd naar een cloud oplossing om daarmee toekomstbestendig te kunnen zijn. Tot slot kan worden gemeld dat zich in het verslagjaar geen bijzonder risico's en onzekerheden hebben voorgedaan.

JAARCIJFERS

FINANCIËLE POSITIE

Ontwikkeling werkkapitaal (bedragen in €)	31-12-2019	31-12-2018	Mutatie	
Middelen op lange termijn	7.196.361	6.584.050	612.311	9,3%
Eigen vermogen	1.777.551	924.709	852.842	92,2%
Voorzieningen	127.135	127.135	0	0,0%
Langlopende schulden	5.291.675	5.532.206	-240.531	-4,3%
Vastgelegd op lange termijn	9.609.764	8.672.802	936.962	10,8%
Vaste activa	9.609.764	8.672.802	936.962	10,8%
Netto werkkapitaal	-2.413.403	-2.088.752	-324.651	15,5%
Middelen op korte termijn	7.790.115	7.404.273	385.842	5,2%
Schulden in verband met financieringsprojecten	1.804.127	1.855.787	-51.660	-2,8%
Schulden aan leveranciers	956.154	1.348.639	-392.485	-29,1%
Schulden inzake belastingen, premies sv en pensioenen	433.831	464.834	-31.003	-6,7%
Overige schulden en overlopende passiva	4.596.003	3.735.013	860.990	23,1%
Beschikbaar	5.376.712	5.315.521	61.191	1,2%
Aangewend voor	5.376.712	5.315.521	61.191	1,2%
Vorderingen	1.038.401	999.353	39.048	3,9%
Liquide middelen	4.338.311	4.316.168	22.143	0,5%

BALANS VOOR RESULTAATBESTEMMING

Activa (bedragen in €)	31-12-2019	31-12-2018
<i>Vaste activa:</i>		
Materiële vaste activa	9.609.764	8.672.802
Gebouwen	9.322.274	8.443.271
Inventaris	136.357	160.024
Hardware	94.300	57.999
Verbouwingen	56.833	11.507
<i>Vlottende activa:</i>		
Vlottende activa	5.376.712	5.315.521
Vorderingen	845.105	689.963
Overige vorderingen en overlopende activa	193.296	309.390
Liquide middelen	4.338.311	4.316.168
Totaal activa	14.986.476	13.988.322
Passiva (bedragen in €)	31-12-2019	31-12-2018
Eigen Vermogen	1.777.551	924.709
Overige reserve	336.854	459.377
Bestemmingsreserves	427.855	367.855
Bestemmingsfondsen	160.000	0
Exploitatiesaldo	852.842	97.477
Voorzieningen	127.135	127.135
Pensioenen	22.257	22.257
Personele verplichtingen	104.878	104.878
Langlopende schulden	5.291.675	5.532.206
Langlopende geldlening	5.291.675	5.532.206
Kortlopende schulden	7.790.115	7.404.273
Financieringsprojecten	1.804.127	1.855.787
Crediteuren	956.154	1.348.639
Belastingen, premies sociale verzekeringen	433.831	464.834
Overige schulden en overlopende passiva	4.596.003	3.735.013
Totaal passiva	14.986.476	13.988.322

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Staat van baten en lasten (bedragen in €)	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018
Opbrengsten exploitatie	17.384.507	10.277.138	10.932.061
Contributies	9.837.480	9.837.482	9.322.777
Opbrengsten dienstverlening	334.760	429.656	507.987
Overige opbrengsten	224.040	10.000	270.889
Inkomsten projecten	6.988.227	0	830.408
Totaal baten	17.384.507	10.277.138	10.932.061
Exploitatielasten	8.591.277	7.917.138	7.037.827
Afschrijvingslasten	178.546	179.243	169.050
Personeelslasten	7.083.808	6.531.995	5.635.330
Huisvestingslasten	267.446	344.300	312.046
Kantoor Brussel	53.480	35.000	40.528
Algemene lasten	617.403	486.850	440.265
Financiële baten en lasten	154.105	153.750	157.641
Kosten diensten en producten	236.489	186.000	282.967
Programma uitgaven	8.679.799	2.076.000	3.443.721
Account B.Z	19.422	52.000	51.017
Programma Innovatie Duurzaamheid en Internationaal	578.799	629.000	744.697
Programma Moderne Overheid	391.160	467.000	591.642
Programma Vereniging en Communicatie	579.953	724.000	1.044.409
Programma Waterbeleid	122.238	204.000	181.548
Uitgaven projecten	6.988.227	0	830.408
Overige beleidsuitgaven	231.835	284.000	353.036
Directie- en bestuursuitgaven	216.835	254.000	353.036
Onvoorzien organisatie	15.000	30.000	0
Bijzondere baten en lasten	971.246	0	0
Bijzondere baten	971.246	0	0
Bijzondere lasten	0	0	0
Totaal lasten	16.531.665	10.277.138	10.834.584
Resultaat voor bestemming	852.842	0	97.477

VOORSTEL RESULTAAT BESTEMMING

We stellen voor een bedrag van € 70.000 uit de bestemmingsreserves te onttrekken ten gunste van het resultaat over 2019. Ter dekking van kosten die gemaakt zijn op het gebied van werkplek 2.0 en de verduurzaming van het pand.

Hiernaast stellen we voor om de incidentele bate ad € 971.246 als gevolg van de herwaardering van het pand te doteren aan een nieuw te vormen bestemmingsreserve 'herwaardering pand' om eventueel toekomstige waardedalingen uit te dekken.

Het resterende resultaat van € 48.404 zal in mindering worden gebracht van de algemene reserve.

Resultaat bestemming (bedragen in €)	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018
Voorgestelde onttrekkingen bestemmingsreserves	70.000	0	0
Bestemmingsreserve informatisering/automatisering	60.000	0	0
Bestemmingsreserve upgrade pand	10.000	0	0
Voorgestelde dotaties bestemmingsreserves	971.246	0	60.000
Bestemmingsreserve herwaardering pand	971.246	0	0
Bestemmingsreserve informatisering/automatisering	0	0	60.000
Resultaat voor resultaatbestemming	852.842	0	97.477
Resultaat na resultaatbestemming	-48.404	0	37.477

KASSTROOMOVERZICHT

Kasstroom overzicht (bedragen in €)	realisatie 2019	realisatie 2018
Resultaat voor financiële baten en lasten	1.006.947	256.655
Afschrijvingen en mutaties voorzieningen	-792.700	116.797
Afschrijvingen op materiële vaste activa	178.546	169.050
Terugneming waardeverlies materiële vaste activa	-971.246	0
Onttrekking voorzieningen	0	-17.161
Dotatie/vrijval voorzieningen	0	-35.092
Veranderingen in het werkkapitaal	398.455	888.474
Vorderingen	-39.048	-40.761
Kortlopende schulden (exclusief financieringsprojecten)	437.503	929.235
Ontvangen en betaalde rente	-154.105	-159.178
Ontvangen rente	4	2.782
Betaalde rente	-154.109	-161.960
Kasstroom uit operationele activiteiten	458.597	1.102.748
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-144.263	-93.232
Investeringsactiviteiten	-144.263	-93.232
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-292.191	733.394
Financieringsactiviteiten	-292.191	733.394
Afname financieringsprojecten	-51.660	973.925
Aflossing langlopende schulden	-240.531	-240.531
Toename geldmiddelen	22.143	1.742.910
Geldmiddelen per 1 januari	4.316.168	2.573.262
Geldmiddelen per 31 december	4.338.311	4.316.168
Toename geldmiddelen	22.143	1.742.906

TOELICHTING OP DE JAARCIJFERS

ALGEMENE TOELICHTING

De Unie van Waterschappen is de vereniging van de Nederlandse waterschappen. Waterschappen zijn verantwoordelijk voor het beheer van waterkeringen, het regionale waterbeheer en het zuiveren van afvalwater. In totaal zijn er 21 waterschappen in Nederland.

De Unie van Waterschappen vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld, behartigt de belangen van de waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking.

Unie van Waterschappen is feitelijk en statutair gevestigd op Koningskade 40, 2596 AA te Den Haag, en is ingeschreven bij het handelsregister onder nummer 40407706.

Voor de uitvoering van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de (semi)publieke sector (WNT) heeft de Unie zich gehouden aan de beleidsregel toepassing WNT en deze als normenkader bij het opmaken van deze jaarrekening gehanteerd.

Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van Unie van Waterschappen zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van of de moedermaatschappij van Unie van Waterschappen en nauwe verwanten zijn verbonden partijen. Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Deze jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 Organisaties zonder winststreven. De jaarrekening is opgesteld in Euro (€).

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

Vergelijkende cijfers

De vergelijkende cijfers van het voorgaande boekjaar zijn, waar nodig, slechts qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden aangepast.

Operationele leasing

Bij de leasecontracten ligt een groot deel van de voor- en nadelen, die aan de eigendom verbonden zijn, niet bij de Unie. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Leasebetalingen worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst-en-verliesrekening over de looptijd van het contract.

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar betreffende paragraaf.

Overige vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen. Eventuele subsidies op investeringen worden in mindering gebracht op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs van de activa waarop de subsidies betrekking hebben.

De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Onderhoudskosten worden als last in de staat van baten

en lasten verwerkt in het jaar waarop ze betrekking hebben. Er wordt afgeschreven van het moment van ingebruikneming.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

De Unie beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld.

Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzonder-waardeverminderingsverlies wordt direct als last verwerkt in de winst-en-verliesrekening onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief.

Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerst verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vordering. De vorderingen hebben een looptijd van maximaal één jaar.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde en staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking.

Bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves bestaan uit het deel van het eigen vermogen dat het bestuur van de vereniging heeft afgezonderd, omdat daaraan een beperktere bestedingsmogelijkheid is gegeven dan gezien haar doelstelling zou zijn toegestaan.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. Wanneer verplichtingen naar verwachting door een derde zullen worden vergoed, wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen indien het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting.

De voor het personeel geldende pensioenregelingen worden gefinancierd door afdrachten aan de pensioenuitvoerder. De verschuldigde premie wordt als last in de staat van baten en lasten verantwoord. Wanneer de reeds betaalde premiebedragen de verschuldigde premie overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als overlopend actief voor zover sprake zal zijn van de terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies. Indien er, naast de verplichting voor periodieke pensioenpremies, een verplichting bestaat voor per balansdatum opgebouwde pensioenrechten (backserviceverplichtingen), wordt de verplichting in de balans opgenomen tegen de contante waarde. De voor het personeel geldende pensioenregelingen worden gefinancierd door afdrachten aan de pensioenuitvoerder. De verschuldigde premie wordt als last in de staat van baten en lasten verantwoord. Wanneer de reeds betaalde premiebedragen de verschuldigde premie overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als overlopend actief voor zover sprake zal zijn van de terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies. Indien er, naast de verplichting voor periodieke pensioenpremies, een verplichting bestaat voor per balansdatum opgebouwde pensioenrechten (backserviceverplichtingen), wordt de verplichting in de balans opgenomen tegen de contante waarde.

Ultimo boekjaar waren er voor de vereniging geen pensioenvorderingen en geen verplichtingen naast de betalingen van de jaarlijks aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie. De dekkingsgraad van ABP per eind december 2019 was 97,8% ten opzichte van een vereiste van 128%. ABP heeft per eind maart 2018 een herstelplan ingediend bij DNB (deze is gecontroleerd en goedgekeurd door DNB) en verwacht binnen 10 jaar vanaf eind 2017 de minimale dekkingsgraad van 128% te bereiken, zonder dat daar beleidsaanpassingen voor nodig zijn.

De voorziening jubilea wordt opgenomen tegen de contante waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. Bij de berekening van de voorziening wordt onder meer rekening gehouden met verwachte salarisstijgingen en de blijfkans. Bij het contant maken is 4% als disconteringsvoet gehanteerd.

Langlopende schulden

Opgenomen leningen en schulden worden bij de eerste verwerking opgenomen tegen reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Daar waar geen sprake is van (dis)agio en transactiekosten, is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde. Schulden zijn gerangschikt onder de kortlopende schulden als deze binnen 12 maanden na balansdatum kunnen worden opgeëist en onder de langlopende schulden als dit niet het geval is.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

GRONDSLAGEN VOOR BEPALING VAN HET RESULTAAT

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De opbrengsten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd. De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben. Baten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Exploitatiesubsidies worden ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht van het jaar ten laste waarvan de gesubsidieerde bestedingen komen of waarin de baten zijn gedeerd dan wel het exploitatietekort zich heeft voorgedaan. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Financiële instrumenten en risicobeheersing marktrisico

De Unie is hoofdzakelijk actief binnen Nederland. Eventuele buitenlandse transacties worden hoofdzakelijk verricht in euro's en er worden geen posities in vreemde valuta aangehouden. Hiermee is valutarisico beperkt. De Unie loopt een beperkt renterisico over de rentedragende vorderingen (banktegoeden) en langlopende hypotheeklening. Er worden geen financiële derivaten of renteswaps gecontracteerd om de risico's af te dekken. De Unie heeft geen significante concentraties van kredietrisico. Voor liquiditeitsrisico's is bij de NWB bank een kredietfaciliteit ad € 2.000.000 beschikbaar.

GRONDSLAGEN VOOR HET OPSTELLEN VAN HET KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen, met uitzondering van deposito's met een looptijd langer dan drie maanden. Kasstromen in vreemde valuta zijn omgerekend tegen een geschatte gemiddelde koers. Koersverschillen op geldmiddelen worden afzonderlijk in het kasstroomoverzicht getoond. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest, ontvangen dividenden en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Betaalde dividenden zijn opgenomen onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten. De verkrijgingsprijs van de verworven groepsmaatschappij is opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten, voor zover betaling in geld heeft plaatsgevonden. De geldmiddelen die in de verworven groepsmaatschappij aanwezig zijn, zijn op de aankoopprijs in mindering gebracht. Transacties waarbij geen instroom of uitstroom van kasmiddelen plaatsvindt, waaronder financiële leasing, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen. De waarde van de gerelateerde activa en leaseverplichting zijn in de toelichting van balansposten verantwoord. De betaling van de leasetermijnen uit hoofde van het financiële leasingcontract zijn voor het gedeelte dat betrekking heeft op de aflossing als een uitgave uit financieringsactiviteiten aangemerkt en voor het gedeelte dat betrekking heeft op de interest als een uitgave uit operationele activiteiten.

TOELICHTING OP DE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE BALANS

VASTE ACTIVA

Materiële vaste activa

Het verloop van de materiële vaste activa kan als volgt worden weergegeven:

Verloopstaat materiële vaste activa	Boekwaarde 01-01-2019	Investerings 2019	Afschrijving 2019	Herwaardering 2019	Boekwaarde 31-12-2019
Gebouwen en terreinen	8.443.271	0	-92.243	971.246	9.322.274
Inventaris (inclusief kunst)	160.024	21.729	-45.396	0	136.357
Hardware	57.999	75.404	-39.103	0	94.300
Verbouwingen	11.507	47.130	-1.804	0	56.833
Totaal materiële vaste activa	8.672.802	144.263	-178.546	971.246	9.609.764

Er hebben zich dit jaar geen wijzigingen in de grondslagen voorgedaan. De afschrijvingstermijnen zijn eveneens niet gewijzigd en luiden als volgt:

Gebouwen: 50 jaar (2,00%)

Verbouwingen: 10 jaar (10,00%)

Inventaris: 7 jaar (14,29%)

Hard- en software: 3 jaar (33,33%)

We hebben begin 2020 een taxatie laten uitvoeren op het pand om te bepalen wat een reële marktwaarde is. De marktwaarde van het pand is vastgesteld op € 9.100.000 en dat betekent een herwaardering van € 971.246.

We hebben de herwaardering verwerkt in de boekwaarde door verlaging van de cumulatieve waardeverminderingen op grond van eerdere taxaties. Het positieve resultaat, is verantwoord in de bijzondere baten en wordt via voorgestelde resultaatbestemming gedoteerd aan een bestemmingsreserve herwaardering. Dit leidt tot het onderstaande cumulatieve verloop.

Cumulatieve verloopstaat materiële vaste activa	Aanschaf waarde	Cumulatieve afschrijving	Waarde vermindering	Boekwaarde 31-12-2019
Gebouwen en terreinen	13.435.755	-2.315.396	-1.798.085	9.322.274
Inventaris (inclusief kunst)	1.230.456	-1.094.099	0	136.357
Hardware	471.726	-377.426	0	94.300
Verbouwingen	65.168	-8.335	0	56.833

VLOTTENDE ACTIVA

Vorderingen

Vorderingen per	31-12-2019	31-12-2018
Waterschappen	81.324	98.923
Derden	763.781	591.040
<i>Subtotaal</i>	<i>845.105</i>	<i>689.963</i>
Af: voorziening oninbaarheid	0	0
Totaal vorderingen	845.105	689.963

Van de totale openstaande vordering is € 822.909 niet ouder dan 30 dagen. Er zijn daarnaast geen indicaties voor oninbaarheid.

Overige vorderingen en overlopende activa

Overige vorderingen en overlopende activa per	31-12-2019	31-12-2018
Vooruitbetaalde en nog te ontvangen posten	151.694	246.776
Nog te factureren posten	0	8.218
Omzetbelasting	46.735	40.607
Variabele beloning conform CAO	-5.133	13.789
Totaal vorderingen en overlopende activa	193.296	309.390

Liquide middelen

Liquide middelen per	31-12-2019	31-12-2018
Nederlandse Waterschapsbank	2.780.333	2.763.805
ING	1.557.926	1.552.085
Kas	52	278
Totaal liquide middelen	4.338.311	4.316.168

De bestedingsruimte bij de NWB is in 2016 vergroot naar € 2.000.000. Onder de banktegoeden is een banktegoed met een saldo van € 1.218.000 (2018: € 1.110.000) bestemd voor het project Bluedeal.

EIGEN VERMOGEN

Het verloop van het eigen vermogen laat zich als volgt weergeven.

Verloopstaat eigen vermogen	Stand per	Mutaties bij	Mutaties af	Stand per
	1-1-2019			31-12-2019
Overige reserves	459.377	97.477	-220.000	336.854
Overige reserves	459.377	97.477	-220.000	336.854
Bestemmingsfonds	0	160.000	0	160.000
Bluedeal	0	160.000	0	160.000
Bestemmingsreserve	367.855	60.000	0	427.855
Upgrade gebouw	100.000	0	0	100.000
WGC gelden	77.855	0	0	77.855
Modernisering Waterschap	30.000	0	0	30.000
Investering climate adaptation	100.000	0	0	100.000
Digitalisering	60.000	0	0	60.000
Informatisering automatisering	0	60.000	0	60.000
Exploitatiesaldo	97.477	852.842	-97.477	852.842
Resultaat voorgaand boekjaar	97.477	0	-97.477	0
Resultaat huidig boekjaar	0	852.842	0	852.842
Totaal eigen vermogen	924.709	1.170.319	-317.477	1.777.551

De mutaties in het vermogen betreffen de verwerking van de resultaatsbestemming 2018 en een herbestemming van vermogen. In het resultaat van 2018 was een aan Bluedeal toekomende opbrengst verwerkt die als zodanig bestemd had moeten worden. Via herbestemming in de vorm van een bestemmingsfonds is dat hersteld.

VOORZIENINGEN

Verloopstaat voorzieningen	Stand per	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Stand per
	1-1-2019	2019	2019	2019	31-12-2019
Pensioenen	22.257	0	0	0	22.257
Jubileum	104.878	0	0	0	104.878
Totaal voorzieningen	127.135	0	0	0	127.135

Voorziening pensioen

Deze voorziening bestaat uit een pensioen in eigen beheer ten behoeve van een oud medewerker. De berekening van de benodigde pensioenvoorziening wordt jaarlijks geactualiseerd door een deskundige. Het saldo is toereikend.

Voorziening jubileum

Dit betreft een voorziening voor mogelijke toekomstige jubileumuitkeringen. De jubileumvoorziening is gebaseerd op leeftijden en vertrekansen van de medewerkers. Het saldo is toereikend.

LANGLOPENDE SCHULDEN

	Stand per 1-1-2019	Opname 2019	Aflossing 2019	Stand per 31-12-2019
Verloopstaat langlopende leningen				
Nederlandse waterschapsbank N.V.	5.532.206	0	-240.531	5.291.675
Totaal langlopende schulden	5.532.206	0	-240.531	5.291.675

De lening o/g van € 6.013.269 is in 2017 aangegaan onder borgstelling van waterschappen. Het betreft een hypothecaire lening met gebouwen en terreinen als onderpand. De jaarlijkse aflossing bedraagt € 240.531 en is ingegaan op 2 mei 2018. De overeengekomen rente ligt vast tot en met 2 mei 2042 en bedraagt 2,75% per jaar. In 2019 is niet extra afgelost of opgenomen.

KORTLOPENDE SCHULDEN

De kortlopende schulden bestaan uit een aantal afzonderlijke posten die hierna worden toegelicht.

Financieringsprojecten

Stand financieringsprojecten	Bestede kosten	Ontvangen termijnen	Stand per 31-12-2019	Stand per 31-12-2018
Bever- en Muskusrattenbestrijding	16.699.357	17.855.558	1.156.201	860.401
Stimuleringsbudget emissiebeperking glastuinbouw	1.235.250	1.237.250	2.000	139.000
Project SamenWAW	29.938	185.707	155.769	138.200
Circular Challenge	125.000	125.000	0	125.000
Gezamenlijke communicatie	1.073.219	1.206.801	133.582	116.234
DIWANet	207.535	338.591	131.055	108.996
Kingfisher - WSDOD	70.001	104.865	34.864	91.696
Aanpassing belastingstelsel	348.589	426.468	77.879	77.879
Glami	356.353	367.159	10.806	41.285
Innovatieplatform Unie	50.000	90.164	40.164	40.164
Databeheer bedrijfsvergelijkingen	180.000	180.000	0	33.840
VROM DGM Klimaatakkoord	94.840	117.216	22.376	22.376
FUWATER	94.671	94.671	0	13.734
Bouwbestekken	238.962	251.449	12.487	12.487
EJWMA	56.311	72.029	15.718	19.835
XBRL-EMU	26.537	34.231	7.694	7.694
Regionale Uitvoeringsdiensten	26.691	30.222	3.531	3.531
Ziektekostenverzekering	78.430	78.430	0	3.435
Totaal financieringsprojecten	20.991.684	22.795.811	1.804.127	1.855.787

De zogenaamde financieringsprojecten zijn of worden gefinancierd door derden met een specifiek doel waarbij de middelen bij de Unie worden beheerd. De projecten hebben niet de vorm van een subsidie of extern project en er ligt dan ook geen beschikking aan ten grondslag met daaruit voortvloeiende eisen en verplichtingen. Het risico dat er een eventuele overschrijding ten laste van de Unie komt is nihil, de Unie functioneert als kassier.

Het zijn in alle gevallen reeds bestaande en langlopende projecten. In 2019 zijn een aantal van de middelen volledig benut waardoor een afname in het saldo zichtbaar wordt. Hier tegenover staat een significante toename op de Bever- en Muskusrattenbestrijding. Dat heeft ermee te maken dat een aantal facturen betreffende de bestrijding 2019 nog niet zijn verwerkt.

Crediteuren

Crediteuren per	31-12-2019	31-12-2018
Derden	458.087	533.216
Waterschappen	498.067	815.424
Totaal crediteuren	956.154	1.348.640

Belastingen, premies sociale verzekeringen en pensioenen

Belastingen, premies sociale verzekeringen en pensioenen per	31-12-2019	31-12-2018
Loonheffing	348.463	389.685
Pensioenpremies	85.368	75.149
Totaal belastingen, premies sociale verzekeringen en pensioenen	433.831	464.834

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva per	31-12-2019	31-12-2018
Nog te betalen kosten	932.437	1.029.891
Vooruitgefactureerde of vooruitontvangen bedragen	59.261	9.080
Nog te besteden subsidies of projectgelden	3.382.490	2.554.314
Reservering vakantiedagen	221.815	141.728
Totaal overige schulden en overlopende passiva	4.596.003	3.735.013

De nog te betalen kosten bestaan uit de aflossingsverplichting van de langlopende lening NWB en aangegane verplichtingen waarvoor nog een factuur moet worden ontvangen. Het bedrag ligt redelijk in lijn met voorgaand jaar.

De vooruitgefactureerde of vooruitontvangen bedragen betreffen hoofzakelijk huuropbrengsten.

De nog te besteden subsidies of projectgelden bestaan grotendeels uit subsidievoorschotten, waar nog geen gedane uitgaven tegenover staan. De post is als volgt te specificeren.

Nog te besteden subsidies of projectgelden	31-12-2019	31-12-2018
Crediteuren projecten	824.313	0
Vooruitontvangen subsidies of projectgelden	2.558.177	2.554.314
Totaal nog te besteden subsidies of projectgelden	3.382.490	2.554.314

De subsidies worden in alle gevallen gefinancierd door overheidsorganisaties (centraal en decentraal) en koepelorganisaties. De daaraan gestelde voorwaarden zijn veelal inhoudelijk van aard en houden in dat er doorgaans 13 weken na afloop een inhoudelijke rapportage en verantwoording dient te worden gedaan, waarna de subsidie wordt vastgesteld. Zie ook overzicht projectuitgaven en -inkomsten.

De reservering vakantiedagen is aanzienlijk toegenomen ten opzichte van voorgaand jaar. Dit komt doordat we ook een verplichting hebben opgenomen voor de aangekochte, maar nog niet opgemaakte, IKB uren.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN ACTIVA EN VERPLICHTINGEN

Niet in balans opgenomen verplichtingen	Kortlopend (< 1 jaar)	Langlopend (1 tot 5 jaar)	Totaal per 31-12-2019	Totaal per 31-12-2018
Leaseauto	8.798	4.399	13.198	13.197
Kopieerapparatuur	33.686	84.216	117.902	117.902
Koffieapparaten	853	3.413	4.266	24.272
Schoonmaak	68.645	0	68.645	34.323
Hardware	45.355	86.931	132.287	0
Totaal niet in balans opgenomen verplichtingen			336.297	189.694

De nieuwe verplichting voor hardware betreft de in het kader van werkplek 2.0 via leaseconstructie aangeschafte laptops.

TOELICHTING OP DE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

BATEN

Baten	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018
Contributies	9.837.480	9.837.482	9.322.777
Opbrengsten dienstverlening	334.760	429.656	507.987
Overige opbrengsten	224.040	10.000	270.889
Inkomsten projecten	6.988.227	0	830.408
Totaal opbrengsten	17.384.507	10.277.138	10.932.061

De stijging in opbrengsten is primair toe te schrijven aan de verwerking van de inkomsten van projecten. Zie hiervoor paragraaf projectuitgaven en -inkomsten. Dat buiten beschouwing latende, liggen de opbrengsten € 119.142 lager dan begroot. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door leegstand bij de verhuur die niet als zodanig begroot was.

Belangrijke ontwikkeling hierin is doorbelasting van dienstverlening aan externe projecten of derden (waaronder VVWV). In toenemende mate zal er een vergoeding voor dienstverlening worden doorberekend zoals dat ook gebeurt bij inzet van medewerkers op projecten. Dit is een van de speerpunten van het in 2019 opgerichte projectenbureau.

LASTEN

Lasten	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018
Exploitatielasten	8.591.277	7.917.138	7.037.827
Programma uitgaven	8.679.799	2.076.000	3.443.721
Overige beleidsuitgaven	281.835	284.000	353.036
Subtotaal lasten reguliere bedrijfsvoering	17.552.911	10.277.138	10.834.584
Bijzondere baten en lasten	971.246	0	0
Totaal lasten	16.581.665	10.277.138	10.834.584

Exploitatielasten

Exploitatielasten	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018
Afschrijvingslasten	178.546	179.243	169.050
Personeelslasten	7.083.808	6.531.995	5.635.330
Huisvestingslasten	267.446	344.300	312.046
Kantoor Brussel	53.480	35.000	40.528
Algemene lasten	617.403	486.850	440.265
Financiële baten en lasten	154.105	153.750	157.641
Kosten diensten en producten	236.489	186.000	282.967
Totaal exploitatielasten	8.591.277	7.917.138	7.037.827

De exploitatielasten liggen € 674.139 hoger dan begroot. Deze overschrijding wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een hogere inzet van (externe) menskracht en adviesdiensten. Zo is sterk ingezet op de ontwikkeling van werkplek 2.0 en de inrichting en bemensing van het projectenbureau. Eveneens heeft er meer inhuur plaatsgevonden als gevolg van onder meer ziekteverzuim van de vaste formatie. In 2020 zal e.e.a. naar verwachting stabiliseren. Als grootste onderdeel wordt hierna personeel nader toegelicht.

Personeelslasten

De personeelslasten zijn onder te verdelen in onderstaande posten.

Personeel	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018
Lonen en salarissen	6.338.089	6.561.097	6.008.064
Externe inzet	1.019.702	75.000	197.441
Doorbelaste salariskosten	-711.696	-445.312	-851.990
Overige personeelskosten	437.713	341.210	281.815
Totaal personeelslasten	7.083.808	6.531.995	5.635.330

Aantal fte	realisatie 2019	realisatie 2018
Gemiddeld aantal fte	65,9	62,3
Moderne Overheid	11,0	10,2
Vereniging en Communicatie en B&Z	13,6	14,0
Innovatie, Duurzaam en Internationaal	11,3	9,3
Waterbeleid	11,8	10,4
Bedrijfsvoering	12,6	14,4
Directie	5,6	4,0

De totale personeelslasten zijn € 551.813 hoger dan begroot. Hoewel de lonen en salarissen (vaste personeel) lager liggen, is op externe inzet een grote overschrijding zichtbaar die toe te schrijven is aan eerder benoemde effecten.

Ten opzichte van de begroting is een toename zichtbaar in de doorbelaste salariskosten. Dit houdt verband met de inzet van Unie medewerkers op projecten of bij derden (zoals bij VVWV). Deze opbrengstenstroom neemt naar verwachting in belang en omvang verder toe in komende jaren doordat de Unie bij steeds meer projecten is betrokken, zie projectuitgaven en -inkomsten en de opbrengsten.

Programma uitgaven

Per programma luiden de uitgaven als volgt.

Programma uitgaven	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018
Account B&Z	19.422	52.000	51.017
Programma Innovatie Duurzaamheid en Internationaal	578.799	629.000	744.697
Programma Moderne Overheid	391.160	467.000	591.642
Programma Vereniging en Communicatie	579.953	724.000	1.044.409
Programma Waterbeleid	122.238	204.000	181.548
Uitgaven projecten	6.988.227	0	830.408
Totaal programma uitgaven	8.679.799	2.076.000	3.443.721

De programma uitgaven liggen € 6.603.799 hoger dan begroot, dit wordt veroorzaakt door de projectuitgaven waar tegenover een gelijke opbrengst staat. Zie volgende paragraaf.

Exclusief de projectuitgaven liggen de programma uitgaven €384.428 (18%) lager dan begroot. In het hoofdstuk Resultaten per programma is een toelichting gegeven op de besteding van de middelen.

Projectuitgaven en -inkomsten

In toenemende mate treedt Unie op als partij in diverse (gesubsidieerde) projecten en of samenwerkingen. Zowel in uitvoerende, dienstverlenende als penvoerende rol. Deze projecten dragen een – weliswaar beperkt – risico met zich mee op bijvoorbeeld een overschrijding die voor rekening van de Unie komt of het niet voldoen aan gestelde (verantwoordings)eisen.

De verantwoording van deze projecten is als volgt. Zodra een deel van het toegekende bedrag wordt ontvangen wordt dit als bate verantwoord. De kosten die voor het project

worden gemaakt worden in lastensfeer verantwoord. Per jaareinde wordt een eventueel saldo overgeboekt naar de balans (zie vooruitontvangen bedragen). Dit betekent dat kosten en opbrengsten over een jaar genomen gelijk zijn, zoals te zien in onderstaande tabel. Hier wordt uitsluitend een financiële positie verantwoord en het zegt niet vanzelfsprekend iets over de inhoudelijke voortgang van een project. Daarvoor is veelal in de beschikking opgenomen dat ofwel jaarlijks ofwel bij afronding en (eind)verantwoording tevens een accountantsverklaring moet worden overlegd.

Projectuitgaven en -inkomsten	Toekenning	Loopt tot	Besteding in 2019	Besteed t/m 31-12-2019
Waterbeheer en Regionale Energiestrategieën (WaRES)	1.200.000	1-1-2022	119.630	119.630
Interbestuurlijk programma (IBP)	1.500.000	1-4-2020	798.731	799.907
Aquathermie	1.250.000	1-1-2022	364.378	364.378
CO2 Schaduwbeprijzing (DCI)	525.000	1-4-2020	448.524	448.524
Vitaal Platteland	536.500	1-5-2021	197.752	197.752
Regionale Energie Strategieën (RES)	2.145.000	1-1-2020	1.852.054	1.852.054
Bluedeal	9.440.000	1-1-2023	2.966.624	3.206.880
Afgeronde projecten en subsidies	659.503	<31-12-2019	240.534	659.503
Totaal projectuitgaven en -inkomsten			6.988.227	7.648.628

Een aantal oude projecten is dit jaar (resultaatneutraal) afgerond en afgewikkeld. Bijvoorbeeld subsidie Taskforce Herijking Afvalstoffen en Greendeal. Te zien is dat het hoofdzakelijk nieuwe projecten betreft.

OVERIGE BELEIDSUITGAVEN

Overige beleidsuitgaven	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018
Directie- en bestuursuitgaven	216.835	254.000	353.036
Onvoorzien organisatie	15.000	30.000	0
Totaal overige beleidsuitgaven	281.835	284.000	353.036

De post onvoorzien bestaat uit onvoorziene uitgaven die zijn ontstaan bij de migratie naar werkplek 2.0.

BIJZONDERE BATEN EN LASTEN

Bijzondere baten en lasten	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018
Bijzondere baten	971.246	0	0
Bijzondere lasten	0	0	0
Totaal bijzondere baten en lasten	971.246	0	0

De bijzondere baten (en lasten) omvatten uitsluitend de terugneming van het herwaarderingsverlies ad € 971.246 als gevolg van de taxatie van het pand. Zie ook de toelichting bij de materiële vaste activa.

WET NORMERING BEZOLDIGING TOPFUNCTIONARISSEN (SEMI)PUBLIEKE SECTOR

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1.a Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling alsmede degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt.

Gegevens 2019 (Bedragen in €)	A.J Vermuë	C. Peters	R.A.M. van der Sande	S. Mager	H.T.M. Pieper	I.JA. ter Woorst	H.C. Klaver	A.JG. Poppelaars	D.S. Schoonman
Functiegegevens	Algemeen directeur	Directeur	Voorzitter	Bestuurder	Bestuurder	Bestuurder	Bestuurder	Penningmeester	Bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01-01/11	01/01-31/12	01/01-31/12	11/10-31/12	01/01-31/12	01/01-31/12	01/01-31/12	01/01-31/12	01/01-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,06	1	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
Dienstbetrekking	ja	ja	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee
Bezoldiging									
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	130.614	122.989	0	0	0	0	0	0	0
Beloningen betaalbaar op termijn	13.856	16.545	0	0	0	0	0	0	0
<i>Subtotaal</i>	<i>144.470</i>	<i>139.534</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	161.578	194.000	29.100	4.358	19.400	19.400	19.400	19.400	19.400
bedrag	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bezoldiging	144.470	139.534	0	0	0	0	0	0	0
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Gegevens 2018 (Bedragen in €)	A.J Vermuë	JH. Oosters	H.T.M. Pieper	I.JA. ter Woorst	H.C. Klaver	A.J.G. Poppelaars	D.S. Schoonman
Functiegegevens	Algemeen directeur	Voorzitter	Bestuurder	Bestuurder	Bestuurder	Penningmeester	Bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01-31/12	01/01-31/12	01/01-31/12	01/01-31/12	01/01-31/12	01/01-31/12	01/01-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,06	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
Dienstbetrekking	ja	nee	nee	nee	nee	nee	nee
Bezoldiging							
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	152.641	0	0	0	0	0	0
Beloningen betaalbaar op termijn	15038	0	0	0	0	0	0
<i>Subtotaal</i>	<i>167.679</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	189.000	18.900	18.900	18.900	18.900	18.900	18.900
bedrag	0	0	0	0	0	0	0
Bezoldiging	167.679	0	0	0	0	0	0
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de ledenvergadering van Unie van Waterschappen

Van Siburgstraat 2-4 [3863 HW]
Postbus 1116, 3860 BC Nijkerk
Tel +31 (0)88 2533200
nijkerk@alfa.nl
Fax +31 (0)88 2531501
www.alfa-ra.nl

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Unie van Waterschappen te 's-Gravenhage gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Unie van Waterschappen per 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met Richtlijn 640: Organisaties-zonderwinststreven van de Richtlijn voor de jaarverslaggeving en met de Beleidsregels toepassing Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2019;
2. de staat van baten en lasten over 2019; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en de Regeling Controleprotocol Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Unie van Waterschappen zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Geen controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van de klassenindeling bezoldigingsmaximum

In overeenstemming met het controleprotocol WNT en de daaraan ten grondslag liggende regelgeving hebben wij het bezoldigingsmaximum WNT zoals bepaald en verantwoord door de verenging als uitgangspunt gehanteerd voor onze controle en hebben wij geen werkzaamheden verricht op de totstandkoming van dit bezoldigingsmaximum.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Richtlijn 640: Organisaties-zonder-winststreven van de Richtlijn voor de jaarverslaggeving.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Richtlijn 640: Organisaties-zonder-winststreven van de Richtlijn voor de jaarverslaggeving en met de Regeling Controleprotocol Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vereniging te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, de Regeling Controleprotocol Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT), ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vereniging;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Nijkerk, 9 maart 2020

Alfa Accountants B.V.

(Was getekend)

M. Hop RA

